

ŽEBRAUSKIS Algirdas

Žemaitių kultūros draugėjų pėrmėninks

ŽEMAITĖJĖ – ISTUORĖNĖ EURUOPAS ŽEMĖ

Nu kada prasėdėd Žemaitėjė? Nu pačiū pėrmūju žemielapiū par vėsa laikuo-tarpi lig pat cara okupacėjės vėsa laika matuom Žemaitėjė kėp istuorėnė žemė, pažimieta vėsūs Euruopas žemielapiūs. Šalėp LITHUANIA – vėsa laika ir aiškė ēšskėrta SAMOGITIA. No nier Dzūkėjės, nier Suvalkėjės, nier Aukštaitėjės. Ir istuorėnės žemės – Žemaitėjė ēr Lietova. Ė tas dualistėnis siūls, tapatībėnis siūls ēn par vėsa grīnā mūsa istuorėjė. 1253–ėijė metā – Mindauga karūnacėjė. Pėrmāsīs Lietovuos karalios. Bet kuoki ir kaina somuokieta ož ton. Pats princėps ir: atsėdiekuojėms ož karūna – soteiktė Žemaitėjė.

Euruopas situacėjė – ir Livuonėjės Ordėna nukariautė latvė ēr estā, ir nukariautė prūsā. Mindaugs, do karto žiglavės i Žemaitėjė, nesogėbiejė anuos ožimtė. Mindaugs pasėdoud pruojektou – karūnas pruojects bova pruojects ož Žemaitėjė. Livuonėjė gīvībėškā reikiejė sojungtė Ordėnu terituorėjės sausoma. Ordėna tėkslos bova ēš krėkščiuonėška karaliaus teisietā – pagal tuo meta tarptautėnė teisė – gautė tou dėdėlė truokštama Žemaitėjė. Ė vėsos rezultats bova pasėikts tou, kad karūnouts Mindaugs pėrmoujo dekreto paduovėnuo Žemaitėjė kėp krėkščiuonėšks karalios. Žemaitė 1255 metās sokūrė Žemaičių žemiu konfederacėjė. Žemaičių žemiu konfederacėjė – unikalos darėnīs. Gėntis, katruos sprėndė sava klausėmus, gīvena sava gīvenėmus, sogėbiejė tuo situacėjūso sojungtė sava pajiegas krašta gīnībā. Žemaitėjė atsėdor tarp dvėjų galingu Ordėnu, katrėi ir maitėnamė ēš Euruopas, maitėnamė vėsās aspektās – žmuonėmis, meistrās, ēr tēp tuoliau.

Žemaitėjė, sokūrosi Žemaičių žemiu konfederacėjė, gėnās ne atskėruom gėntimis, vo gėnās kėp vėsos krašts. Matims i prieki strategėškā nepaprastā svarbos. Ė žemaitė apgėn tou krašta. Vo 1290 m. atėn ēr pasėjem jūra. Ėr pagrindėnis daliks, kou anėi padara, anėi nukert tou bombagislė – nelėd tims dvėm Ordėnams sosėjungtė.

Dorbės mūšis sava reikš-

Žemaitių konėgaikštistė skėrta pluokštė Dėdžiuojuo Žemaitių sėinuo. Telšė, 2016 m.

mė – lemontis daliks ir. 1260 metās Klaipėduo renkās Livuonėjės kariuomenė vėsa, Prūsėjės kariuomenė, Danėjės karalistės kariuomenė ēš Talina, nes priklausė Danėjė, ēš Novgoroda kariuomenė ēr Švedėjės kariuomenė, karalaitė vaduovaujėma. Ėr anū pagrindėnis tėkslos ir keliautė i pėitėnė dali, pri Jorgė pėlėis ēr tēn somoštė žemaičių kariuomenė. Tēp, kėp padarė so sembės. Ėr Algmėns padara ton fantastėška ejėma, kors ir strategėškā nepaprastā padarīts. Ė kumet lėipas 9 dėina ta galībė pajod i Žemaitėjė, Algmėns nēn tuos kariuomenės pasėtėktė, vo padara apėjėma, ēr tumet praded siaubtė vėsa Kurša. Nes Kurša pėlis ir aplėstas – ir nedaug kariū. Vėina po kėtuos pėli degėn, miestelius degėn. Rėk grīžtė gelbietė Kurša. Vo Algmėns, fantastėškiausias strategs, pasėrenk dėdėlė gera vėita, pelkieta vėita, kareivė paėlsiejė, – ēr lauk. Ėr fantastėška mūši laimiejė. Ėr po tuo Žemaitėjė bonda ēšgelbietė Lietova, ēšlaikidama pėrmiausė savi. Ėr tas fronts tarp tū dvėjų Ordėnu troka do šimtus metu. Vika 200 metu kars. Euruopuo tas ir unikalos daliks.

Žemaitėjė ēr Žalgėrė mūšie sovaidėna nepaprastā svarbi vaidmėni. Pėrmiausė – 1410–ās metās tamė laukė

sprėndies, kam tor priklausitė Žemaitėjė. Bet dar: žemaitė atlēka fantastėška dalika – imitava kariuomenės sosėtelkėma Žemaitėjuo. Tas diemesė nukreipėms bova esmėnis, kors lėda sosėjungtė karaliaus Jogailas ēr dėdžiuojė konėgaikštė kariuomeniems.

1411–tė metā. Torūnės taika – ir dā vėins unikalos daliks. Saka – Lietova paskotėnė bova pakrėkštīta. Nieka panašaus. Lietova kumet krėkštėjė, Žemaitėjė priklausė Ordėnou. Tad ana nebova krėkštīta. Torūnės taika – sotartim leid Vītautou ēr Jogailā ieitė i Žemaitėjė ēr anon valdītė iki gīvuos galvuos. Ėr tik tumet sosėdara sālīgas tou Žemaitėjė krėkštītė. Tumet ēš karta 1413 metā – simbuolėnis krėkšts. Kas dā svarbo, ka Torūnės sotartie pėrma karta soformouta aiški tarptautėnio līgio Žemaitėjės ēr Livuonėjės sėina – šiaurėnė Žemaitėjės sėina. Tai dabartėnė Latvėjės ēr Lietovuos sėina. Seniausi sėina, katra ēšlėkosi lig šiū dėinū.

1414–1418 metā. Konstancas sosėrinkėms – vika ketoris metus, bova soorganizouta Svėntuosės Ruomas imperatuoriaus inicetīva. Bova vėsa Euruopa: karalė, konėgaikštė, puopiežė, vīskopā. Žemaitėjė viel sovaidėn neeilėni

– ne regėjuonėni, bet euruopėni vaidmėni. Žemaitėjė dalīvaun kėp atskėrs subjekts. Žemaitė 1415 m. Konstancuo pārskaitė sava garsioji skunda. Žemaičių skunds padara tuoki ispūdī, tēp teisingā bova sodieliuotė argumėntā, kad prasėdėd po vėsa krėkščiuonėška pasauli paplėtosi diskusėjė, kori atved i pagrindėnė šiuolaikėnė tarptautėnė teisė – apsėsprėndėma teisė, i žmuogaus ēr tautuos apsėsprėndėma teisė. Ėr torem trīs svarbiausius dalikus. Pėrmiausė – ir isteigama Žemaičių vīskopīstė. Ontros daliks – dėdžiausi diplomātėnė pergālė: Konstancas sosėrinkėma oždraudėms Ordėnou kariautė so Žemaitėjė ēr Lietova. Riterėninkīstės pabaiga Euruopuo. Ėr apsėsprėndėma teisė. Trīs dalikā – tarptautėnio līgio, vėinamė sosėrinkėmė.

1422 m. Melna taikuos sotartės soformoun ontra sėina – Klaipėdas krašta ēr Ožnemunės. Pėrma karta Žemaitėjės priklausuomībė ir aiškė itvėrtinta tarptautėnė sotartim – kad ir Lietovuos nedaluoma dalės. 1253 metās ož karūna Mindauga Ordėnou ir duovėnuojėma dalės Žemaitėjės lig Dubīsas. Po 1255 metu, kumet sokorama Žemaičių žemės konfederacėjė, kumet pamatė, ka tuo gabalioka ons

neiveiks, tumet ir ožrašuoma vėsa Žemaitėjė lig Neviežė (1259 metā). Ka rėk sodieliuotė istuorėnės žemės rėbas – rėk pagal istuorėnius faktus sodieliuotė. Mes torem Žemaitėjės rėba šiaurėnė, mes torem pėitvakarėnė rėba, ē mes torem Mindauga duovėnuojėma sotartie – aiškė ivardinta ritėnė Žemaitėjės sėina – Nevieži. Rėba tarp lietoviu ēr žemaičių ir žėnuoma nu Mindauga laikū. Ana ir dokumėntouta – ne kėp nuors kėtėp. Kumet žemaitėms saka, kad anėi netor sėinu, ta mes anas ne tēp sau nubraižītas, bet torem ivardintas konkrečiuom sotartim – so parašās, so ontspaudās.

Privilegėjės – Žemaitėjė. Ne kaimou, ne miestou, ne luomou, – žemė! Ėr tuokiū daliku daugiau LDK nier. Kėp žemės ir ēšsėdiesčio-sės – Smuolenska vaivadėjė, Vitebska vaivadėjė, Vėlniaus vaivadėjė, Trakū vaivadėjė. Vėina žemė tor kėtuoki pavadėnėma – Žemaičių seniūnėjė. Ė tik diel tuo, kad valduovā aiškė sovuokė tuos žemės svarba. Vo kėp sosėformou pėrmuoji privilegėjė? 1441 metās Kazimiers Jogailaitis pėrma karta žemaitėms so-teik žemės privilegėjė. Priš ton ivīka mūšis tarp Žemaitėjės kariuomenės ēr LDK kariuomenės pri Neviežė. Ėr žemaitė sotratėna LDK kariuomenė tēp, kad anėi nešė moila. Po tuo gimst ta privilegėjė. Autonomėjės atsėradėms Žemaitėjės bova nepaprastā stėpros. Kėp saka privilegėjės: „Laigo nieks žemaitėms nedrės priktītė, kad žemaitė kumet nuorītās so ognė a so kard-bova nugaliatė. Žemaitė prisėjung pri karūnas, bet tik so tuokiuoms sālīguoms: muokesniu rinkiejū niku-met i Žemaitius ož Neviežė nesiūsio...“. Žemaitė sotink, kad konėgaikštė titula atėdoud LDK valduovou, bet anėi tor teisė rinktė sava seniūna, anėi ir konėgaikštītītė, bet seniūns valda ēr atsėskaita konėgaikščiuo.

Dėdėlė svarbi Žemaitėjės dedamuoji ir Žemaičių vīskopīstė. Ėš esmies tas darėnīs, nuors ons vaduovavuos bažničės kanuonās, padiejė vėsūs esmėnius identiteta ēšsauguojėma pamatus. Lietovībės ēšsauguojėma

pagrindus. Ė bova sokortė vėsė kultūrėnė pamatā – vėsā Lietovā atsėbostė 1918–ās metās. Jeigo ne Žemaičių vīskopīstė, jeigo anū ne tik religėnė, bet ēr kultūrėnė veikla, neaiško, ont kuo būto atsėstuojojosi Lietova. Anā reikiejė atsėbostė. So-rašīmā vīskopīstės Rusėjės laikė – 90 baveik pruočėntu ožsėrašė žemaitės. Galiejė ožsėrašītė lietovės, rusienās, bet anėi ožsėrašė žemaitės. Tėi duokumėntā ir.

Lietovuos Tarība sosėrinka kortė nepriklausuoma valstībė. 1917 m. Lietovuos Tarības nuotraukuo: Vītis – LDK herbs, meška – Žemaičių herbs. Dualistėnės valstībės – Lietovuos ēr Žemaitėjės – istuorėnės žemės. Kėp Stanevičiaus – kor sosėtink arklis ēr meška, pri Neviežė. Paskiau ta meška ēš nuotrauku dinga...

Diel žemaičių kalbuos. Ėr Simonaitītė, ēr Vīdiūns – šnekiejė ne kažkuokiū maž-lietoviu kalbo, anėi šnekiejė vakarū žemaičių tarmė – ne kėp nuors kėtėp. Bretuonou pasakikėt, kad ons ir prancūzos, arba škuotou pasakikėt, kad ons ir anglos. Anėi ir poikiausė Prancūzėjės ar Anglėjės pėlietė, bet anėi tor sava savasti, anėi sauga sava identiteta. XIX omžios – mes torem tradicėjė. Pabriežas Jorgė erdvie – bova parašīta gramatėka, bova parašītė žuodinā, bova vėskas padarīta, kou rėk padarītė kalbuos iteisėnėmuo. Ė tik aplinkībės liemė, kad ne žemaičių kalba tapa ta bėndrėnė, pagrindėnė kalba.

Ir pasaulie kalbū registros. Žemaitiu – ir registrou ta kėp savėstuovi, gīva baltu kalba. Līgė tēp, kėp latgaliu kalba. I kalba vėskas ir sodieta, par kalba pasauli mes pažīstam. Kalba ir vėina dedamuoji dalės. Torem istuorėjė, torem žemielapiūs, torem daugībė daliku. Ėr torem gīva kalba, katra ēšlėka. Par karus, par šimtmečius. Bet jeigo pri tuo pridieso identiteta, savasti, aš jau tampo dvėgobā iduomesnis. Diel tuo, kad aš eso tamė pasaulie ēšskėrtėnis. Tapatībė ir kėp vertībė.

Mes vėskon torem – mes net istatīma torem. Etnėnės kultūras valstībėnės gluobuos pagrindū istatīms: „Etnografėnis regėjuons – istuorėškā sosėformavosi terituorėjės dalės, katruo ēšlaikīta savėta tarmie, tradicėjės ē papruotė, integrouts baltu gėnčių palėkėms“. Ėstatīmė ir vėskas fantastėškā. Kėp ir natūruo?..

Vaitkaus Kėstotė nuotr.

Telšė

Žavinta SIDABRAITĖ

Permaininga plateliškio Kazio Sidabro gyvenimo linija: nuo valstiečio iki miestelio visuomenės veikėjo

Kazimieras, arba Kazys, Sidabras gimė Stirbaičių kaime 1886 metų rugpjūčio 29 dieną vidutinio valstiečio Kazimiero Sidabro ir Barboros Tipšaitės-Sidabrienės šeimoje. Pakrikštytas buvo rugpjūčio 31 d. Platelių bažnyčioje. Lankė rusišką liaudies mokyklą (Plateliuose ji veikė iki 1915 metų). O lietuviškai skaityti, paties Sidabro liudijimu, jį iš maldaknygių pramokė mama, pati, matyt, buvusi raštinga. Toliau lietuvių kalbos Sidabras sakė mokęsis savarankiškai.

ISITRAUKIMAS Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ: ŠVIESTIS IR ŠVIESTI

Sidabrą, smalsų ir aktyvų jaunuolį, į savo įtakos lauką XX a. pr. patraukė tuometis Platelių kunigas Ignas (Ignas) Rubavičius (Rubaževičius). Nuo 1886 metų tarnavęs Beržoro bažnyčioje, amžiaus pabaigoje Rubavičius buvo paskirtas į Platelius, kur kunigavo nuo 1899 iki mirties 1918–ais. Iš bajorų kilęs, lenkiškoje kultūroje užaugintas, bet į lietuvių tautinį atgimimo judėjimą aktyviai įsijungęs Rubavičius spaudos draudimo metais ne tik pats platino draudžiamas lietuviškas knygas, bet įtraukė į šį rizikingą darbą ir savo bendraminčius, taip pat ir Sidabrą. Kunigas, matyt, siek tiek prijautė 1905 metų revoliucijai. Nors pats jos įvykiuose nedalyvavo, tačiau klebonijoje kurį laiką slapstė carinės valdžios persekiojamą aktyvų agitacinės medžiagos platintoją siuvėją Petrą Kluodą. Nors Sidabras, kaip ir kunigas, prie revoliucionierių neprišijungė, bet daugelį jų pažinojo ir apie jų veiklą žinojo (Sidabro prisiminimus apie to meto įvykius vėliau užrašė istorikas kraštotyrininkas Juozas Mickevičius).

Lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimas ir 1905 metų revoliucijos sužadintų socialinio teisingumo, tautinio savarankumo vilčių atgijimas sujungdavo visų Lietuvos kampelių gyventojus. Iš miestų ir miestelių, kaimų plaukė vietos korespondentų žinutės į ką tik imtus leisti lietuviškus periodinius leidinius.

Sidabrui tuomet pati jaunystė – 19 metų, jis degte dega noru keistis ir keisti, prasiveržti pats ir tobulinti aplinkinį pasaulį. Tad, susigalvojęs saviironijos persmelktą slapyvardį Beržovės Plikaktis, kiek vėliau – Platelių Plikaktis (taip pažymėdamas savo iš prigimties aukštą kaktą, o vėliau ir atsiradusį polinkį įsiilieję lietuviškos spaudos korespondentų būrį.

Beržoro ubagas.
Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos archyvo nuotr.

1905 metais pasirodė pirmosios Sidabro žinutės apie Beržorą ir Platelius. Žinutės iš pat pradžių socialiai ir tautiškai orientuotos. Štai 1905 metų balandžio mėnesį Vilniaus žiniose išspausdintuose pranešimuose Sidabras reiškia susirūpinimą, kad Beržore esą labai daug elgetų, tad būtų gerai įkurti beturčių šelpimo draugiją. Rūpi Sidabrui, kad Beržore ir Plateliuose būtų ne tik žydų, bet ir lietuviškos krautuvės (sankrovos). Kaip didelį blogį jis vertina Plateliuose veikiančių svaigiųjų gėrimų monopoliją, kuris „vedąs į pagundymą“ ir skurdinąs žmones. Užtat jis džiaugiasi puikiais atlaisdais Beržore, gražia, „švariai laikoma“ Platelių bažnyčia, kurioje visos pamaldos lietuviškos, tik vargonininkas giedas lenkiškai.

Sidabro pranešimai spaudoje rodo jį tikėjus švietimu, sveiku protu, mokslo pažanga. 1906 metais jis imasi kovos prieš apylinkėse praktikuojantį šundaktarį, tokį Jonauskį ar Jonauckį. Apie šį Beržoro, Platelių ir aplinkinių kaimelių žmones apgaudinėjantį, „nė rašyti, nė skaityti nemokantį“ „daktarą“ 1906 metų pabaigoje – 1907-tų pradžioje Sidabras išspausdino net tris satyrines žinutes Lietuvos ūkininke ir Šaltinyje. Anot Sidabro, šį apsišaukėlį „tvodami kietomis kumščiomis“ išvarę ylakiškiai, savo kaime nepakentę salantiškiai, o štai Beržoro uriadnikas maloniai jį priėmęs. Nors beržoriškiai ir

vadina nevykėlį daktarą „Herodu“, tačiau nesibodi pas jį lankytis ir nešti jam sunkiai uždirbtą pinigėlį. Šios Sidabro žinutės, matyt, sukėlė apylinkėse šiokią tokią sumaištį ir nepatogumų „daktarui“, tad jis pagrasino Sidabrui teismu. Pastarasis ne tik, kad neišsigando, bet erzindamas oponentą netgi ėmėsi raginti „daktarą“ skubinti teismą.

Rūpėjo Sidabrui vaikų ugdymo, mokyklos reikalai. Pačioje 1907 metų pabaigoje jis išspausdino Šaltinyje žinutę apie į Platelius atvykusią rusę mokytoją: „Čion neseniai atvažiavo mokytoja rusė, taigi ir vaikus mokys, žinoma, tik rusiškai. Tikėjomės, kad valdžia paskirs mūsų vaikams mokytoją lietuvių, bet apsigalvė“. Žinutė persmelkta autoriaus kartėlio, kad vaikų rusinimas ir toliau tęsis.

Susidomėjęs Sidabras sekė 1906 metų vasarą Kaune įkurtos liaudies švietimo tikslus kėlusios „Saulės“ draugijos veiklą. Iš jo paties pranešimo spaudoje sužinome, kad 1908 metais „Saulės“ draugijos skyrius „susitvėrė“ ir Plateliuose, kad išrinkta draugijos valdyba: pirmininkas A. Laučis, pavaduotojas kunigas Kazimieras Čeponas, išdėtininkas kunigas Rubavičius, sekretorius K. Sidabraitis (t. y. Sidabras) ir dar trys kandidatai: Jurkus, Razgus ir Birškus. Draugijon įstojo 24 nariai. Žinutės autoriui atrodo, kad narių turėtų būti daugiau.

Tais pačiais metais 1908 kunigas Rubavičius savo lėšomis įkūrė Plateliuose „Saulės“ pradžios mokyklą. Sidabras tapo pirmuoju šios mokyklos mokytoju.

Patalpos mokyklai buvo

gautos iš grafienės Šuazel buvusios karčiamos apgriuvsiam pastate. Mokyklai priklausė du kambarėliai, kuriuose vykdavo užsiėmimai. Mokykloje buvo vienas skyrius. Mokslo pradžioje lapkritį ir baigėsi apie balandį. Mokiniams už mokslą mokėti nereikėjo. Sidabras mokė lietuviškai rašyti, skaičiuoti, dailę, rašyti, taisyti ir rusų kalbos. Kol mokytojas, jis gyveno klebonijoje, turėjo atskirą kambarį. Valgyti davė klebonas ir mokėjo 10 rublių atlyginimą per mėnesį. Jokių ryšių su mokinių tėvais Sidabras nepalaikė, į mokyklą tėvų nekviest, namuose nelankė. Prasikaltusius ar pritinginius mokinius bausdavo: klupdydavo į kampą, palikdavo be pietų. Vadovėlius naudojo lietuviškus, išleistus dar spaudos draudimo metais. Iš giesmių ar kitų religinių knygų nemokė. Vidutinis mokinių amžius buvo 13 metų.

Pats mokytojas Sidabras tuo metu ruošėsi stoti į „Saulės“ draugijos mokytojų kursus. Matyt, patį pačią žinutę minėtą į Platelius atvykusią mokytoją rusę Denisovą jis ėmė privačias pamokas. Mokėsi aritmetikos, algebros, istorijos, rusų kalbos, geografijos. Vis dėlto per trumpą laiką likviduoti visų mokslo spragų nepavyko. Į kursus Sidabras neįstojo. Tai jam buvo skaudus pralaimėjimas – vilčių mokytis toliau, galimybės įveikti luomo ribas žlugimas. Susitakė, bet, kaip matysime vėliau, nepasidavė!

„Saulės“ mokyklos mokytoju Sidabras pradėjo tik vienerius metus. Po to, kaip pats liudijo, jo paslaugų

dėl per menko išsilavinimo buvo atsisakyta. Mokytoju tapo tuometis Platelių bažnyčios vargonininkas Juozas Petrauskas.

Priverstas mokytojavimą apleisti blaiviai situaciją vertinęs Sidabras nuoskaudos nejuto. 1909 metais Lietuvos ūkininke jis išspausdino kunigui Rubavičiui ir mokyklai palankią žinutę, kurioje parodė, kad kunigo įkurta lietuviška mokykla Plateliuose buvo bemaž du kartus populiarnesnė nei rusiškoji.

Sidabras grįžo prie ūkio darbų ir toliau mokėsi. Iš prigimties tvirtu charakterio, kad ir varginamas sunkių žemės darbų, slegiamas kasdienių ūkio rūpesčių nenumojo ranka ir neišdavė savo svajonės siekti mokslo. Iš aplinkos jį skyrė interesų platumas, siekis kuo daugiau skaityti, įgyti ne tik praktinių, bet ir teorinių žinių. Štai, pavyzdžiui, ėmėsis rūpintis vartotojų kooperatyvo steigimu jis įdėdą į laikraštį skelbimą su prašymu paskolinti jam žymaus Maskvos universiteto ekonomisto Ivano Ozerovo veikalą „Obščestva potrebitelei (liet. Vartotojų sąjungos, 1896) ir ką tik Lietuvoje išėjusią Juozo Žvygo (Dabužio) knygėlę Kooperacijos žiedai (1910).

Sidabro netenkino kunigo Rubavičiaus prie mokyklos Plateliuose laikoma religinių knygelių bibliotekė. Jis sekė išleidžiamų lietuviškų knygų naujienas, tobulino savo rusų kalbos žinias, stengėsi gauti knygų. Žurnale Jaunimas 1911 metais jis prašo skaitytojų paskolinti Levo Tolstojaus knygų, nesvarbu – lietuvių ar rusų kalbomis (rusiškai tuomet jau, matyt, skaityta laisvai), ir ką tik lietuviškai išėjusią Prospero Mérimée istorinę apysaką Baltramėjaus naktis (1909).

Sutelkęs valią ir pasirenkęs savarankiškai 1912 metais Sidabras išlaiko keturių klasių baigimo egzaminus ir gauna tai liudijantį pažymėjimą. Tai ir buvo vienintelis oficialus Sidabro išsilavinimą liudijęs dokumentas. Visi jo „universitetai“. Tačiau principingas, aktyvus jaunuolis visomis

Kazys Sidabras (apie 1920 m.). Kretingos muziejus.

jėgomis siekė būti gyvenamąją aplinką kuriančiųjų pirmieji gretose. Visokeriopą lavinimąsi jis suvokė kaip būdą pranokti gimimui jam suteiktą Lietuvos kaimo vidutinio ūkininko galimybes ir statusą. Jis norėjo priklausyti apsišvietusių, išsilavinusių žmonių būriui.

PLATELIAMS REIKIA VARTOTOJŲ KOOPERATYVO IR PAŠTO SKYRIAUS

1907 metais Sidabras įvairiuose laikraščiuose kėlė vartotojų kooperatyvo krautuvės ir pašto skyriaus steigimo Plateliuose klausimą. Tai, atrodo, būta kunigo Rubavičiaus ir paties Sidabro bendro rūpesčio.

1907 metų kovo mėn. Lietuvos ūkininke pasirodė Sidabro žinutė apie Plateliuose įvykusį steigiamąjį vartotojų draugijos susirinkimą. Žinutė liudija, jog šiame susirinkime, tarantis dėl parduotuvės steigimo, tarp kunigo Rubavičiaus ir Sidabro kilo konfliktas: aistros užvirė dėl parduotuvės posto, kurį kunigo sumanymu užimti turėjęs zakristijonas, o susirinkimo dalyviai dauguma balsų išrinko „valstietį Kaz. Sidabraitį“, t. y. patį Sidabrą. Kunigas dėl to taip supykęs, kad visai metęs rūpintis parduotuvės steigimo reikalu. Anot žinutės autoriaus, žmonės dėl to labai „gailestauja“, nes jau labai norį turėti savo sankrovą. Įsikarščiaęs Sidabras žinutėje netgi išsako įtarimą, kad steigdami parduotuvę kunigas ir zakristijonas turėję savanaudiškų tikslų.

Tą pavasarį pasirodo dar bent porą Sidabro žinučių, nukreiptų prieš kunigus. Bet jau liepos mėnesį besiziebiantis konfliktas užgęsta ir Nedėldienio skaitymuose Sidabras publikuoja Rubavičiaus švietėjišką veiklą giriančią žinutę: parapija esanti laiminga, turėdama tokį kleboną, kuris savo lėšomis į kiekvieną kaimą pusei metų užsakęs po Nedėldienio skaitymo egzempliorių.

■ NUKELTA Į 6 PSL.

Platelių karčiama apie 1958 m.

ZNPD archyvas

Lidija ŠIMKUTĖ

Susitikimai su J. M. Coetzee Adelaidėje

TĘSINYS. PRADŽIA NR. 8 (888)

Pažvelgęs į laikrodį, susizgribo skubėti į autobusą, kad suspėtų grįžti namo. Paaikino, kad jo automobilis taisomas, nes kažkas įsilaužė universiteto teritorijoje. Žinodama, kad jis gyvena netoli mūsų, pasiūliau pavežėti, bet atsižvelgdama į jo privatumą paminėjau, kad dar kiek pasižmonėsiu. Tikėjau mandagaus atsisakymo. Mano nuostabai Coetzee pasakė palauksiąs. Vos prisėdo, jį apspito žmonės, tačiau jis tik minimaliai atsakinėjo į klausimus. Supratau, kad laikas išvykti. Siek tiek nervinausi. Kai iš Rašytojų centro leidomės laiptais žemyn į gatvę, susivokiau, kad neprisi-menu, kur palikau mašiną. Sutrikusi ėmiau atsiprašinėti dėl savo užmaršumo. Johnas paguodė, kad laiko dar turime. Laimei, automobilį radau netrukus. Pakeliui į Rostrevorą atsipalaidavau, dalijomės nuomonėmis apie matytus filmus. Abu sutarėme dėl rusų režisieriaus Grigorijaus Kozincevo filmo Hamletas su Inokentijumi Smoktunovskiu, vaidinusi principą. Paminėjau savo nuostabą, kad rusų versija buvo įspūdingesnė negu angliškas Šekspyro pastatymas su Lawrence Olivier. Atsiminiau, kad išėjau iš kino teatro apimta transo. John'as man pritarė. Aptarėme ir kitus legendinius Rusijos kino režisierius. Pakeliui į Rostrevorą atsipalaidavau ir lengvai dalijomės nuomonėmis apie mėgiamus autorius ir matytus filmus. Jis paminėjo mėgstamiausius rašytojus: Dostojevskį ir Samuelį Beckett'ą, bei savo knygą apie Dostojevskį Sankt Peterburgo meistras.

Privažiavusi Coetzee namus, atsiminiau mašinoje turinti dvikalbį savo rinkinį „Vėjo žvilgesys“. Nedrąsiai pasakiau: „Norėčiau jums padovanoti šią knygą, bet suprasiu, jei nenorėsite priimti. Žinau, kad daugelis apkrauna jus savo leidiniais.“ Coetzee mandagiai atsakė: „Man būtų didelė garbė susipažinti su jūsų poezija.“

Vieną saulėtą šeštadienio rytą, besidarbuodama

sode, pamačiau žmogų su šalmu, privažiavusį dviračiu prie mūsų pašto dėžutės. Atpažinau Coetzee, bandantį kažką įdėti pro plyšį. Jis pasakė: „Buvau pamiršęs, kad mano knyga „Nešlovė“ išversta į lietuvių kalbą. Norėčiau jums padovanoti. Būtų įdomu išgirsti jūsų nuomonę apie vertimą. Tarp kitko, man padarė įspūdį jūsų poezija.“ Išgirdusi šiuos žodžius, apsidžiaugiau ir paklausiau, ar norėtų paskaityti mano poezijos rinkinį, parengtą spaudai. Paprašė atsiųsti elektroniniu paštu ir skubiai nuvažiavo.

TA SAULĖTĄ RYTĄ
privertei
mano odą blizgėti

tebejaučiu
auksinę šilumą

šį vakarą
ieškau tavęs
šios knygos
puslapiuose

Pasiunčiau elektroniniu paštu rankraštį „Mintis ir uola“, paminėdama (Rasos Drazdauskienės) gerą „Nešlovės“ vertimą. Kelis kartus po to Johnas buvo trumpam užsukęs į mūsų namus pakeliui iš universiteto. Pirmą sykį skaičiau prie lango. Išvydau jį su knygele rankoje (tai buvo jo Nobelio premijos kalba, kurią man padovanojo). Įspūdį išreiškiau eilėraščiui.

ŠEŠĖLIS
praslinko pro langą
su knyga rankoje

sukrutau

eukaliptai stebėjo
tave einantį
pro permatomus
kaulų vartus
į švytinčią erdvę

beaudžiant žodžius
po visteriją
saulės virpesys
perskėlė mūsų šešėlius

Pakvietusi vidun, pasiūliau arbatos, kavos, vyno. Visko atsisakęs sutiko išgerti vandens su citrina ir mėtomis, nuskintomis mūsų sode. Užkandžiavo riešutais ir vaisiais. Apžiūrėjo kambarįje kabančias ikonas. Pasakiau, kad ikonos ne lietuvių, o

slavų ortodoksų religijos menas, bet žaviuosi jų kūrimo būdu. Johnas paklausė mano nuomonės apie popiežių Paulių II apie kurų išreiškė skeptiškumą. Paminėjau esanti panašios nuomonės perskaičius tarptautinių teisių advokato Geoffrey Roberston knygą „Popiežiaus Byla“ (The Case of the Pope). * Coetzee nekomentuodamas susidomėjo įrėmintomis šeimos nuotraukomis. Dėmesį atkreipė į mano tėvus. Paklausiau, į ką, jo nuomone, esu panašesnė. Atsakė: „Daugiau į tėvą.“ Pridūriau: „Paveldėjau jo aukštus skruostikaulius ir polinkį skaityti knygas, bet mamytės nosį ir energiją. Mano tėvas, nors ūkininkas ir kelių kaimų seniūnas, buvo puikus pasakorius, plačiai apsiskaitęs. Man įskiepijo meilę poezijai. Skatindavo skaityti ir deklamuoti eilėraščius per įvairius tautinius renginius.“ Paminėjau, kad vaikystę ir paauglystę praleidau glaudžioje Džilongo lietuvių bendruomenėje. Šokdavau tautinius šokius, vaidindavau, lankiau baleto, mokiausi groti pianinu, sportuodavau.

Pasiūliau Coetzee susipažinti su Tomo Venclovos atsiųsta poezijos knygele The Junction (Bloodaxe books, 2008). Ji gulėjo ant stalo kartu su Čikagoje leidžiamu Draugo kultūriniu priedu su mano rašiniu apie pažintį su Marija Gimbutiene. Pasakiau, kad Marija suformulavo matristinės, matrilinijinės (moteriškąjį pradą aukštinančios) sistemos, egzistavusios neolito laikais, sąvoką ir kaip buvau sukrėsta, kai Naujosios Romuvos (2004, nr. 4) redaktorius be mano žinios pakeitė šį terminą „matriarchaliniu“. (Tą pačią klaidą padarė dabartinė Draugo kultūrinio priedo redaktorė Renata Šerelytė, publikuodama mano interviu su Simona Minns (2016 m. rugsėjo 24 d.). Coetzee suprato mano nepasitenkinimą, nes neatsakingas pakeitimas suteikė visai kitą prasmę. Paminėjau, kad per pirmą apsilankymą pas Gimbutienę 1972 m. mudvi susidraugavome. Lankiausi jos namuose Topangos

Kanjone Kalifornijoje ir Liucernos slėnyje (Lucerne valley). Ten vaikštinėdavom tylėdamos po žvaigždėtų dangumi. Marija dažnai prašydavo, kad paskaityčiau savo eiles, sakydavo: „Tavo balsas tarsi iš požemių mane nuramina“ (todėl Marijai dedikuotame eilėraštyje paminėjau žodį „chtoniškas“).

Trečią kartą atvykęs Johnas man padovanojo savo knygą „Lėtas žmogus“ (Slow Man). Žvelgdamas pro langą žavėjosi alyvmedžiais ir eukaliptais palei upelį, tekantį Leabrook Drive gatvės viduriu. Sakė, kad patinka ši apylinkė. Jam ir jo draugei akademikei Dorothy, kurią vėliau sutikau Adelaidės universitete, tenka savo sklype apkarpyti krūmus ir medžių šakas – tai užima daug laiko, bet yra gera mankšta.

Coetzee pasidalijo įspūdziais apie gyvenimą JAV – profesoriavo universitete, buvo su draugavęs su kai kuriais kolegomis. Dalyvavo protestuose prieš karą Vietname, todėl jam nebuvo suteiktas nuolatinio gyventojo statusas.

Per šią viešnagę padovanojau jam savo pirmą dvikalbį rinkinį „Tylos erdvės“ su Davidu Maloufo įvadu. Vykstant Adelaidės rašytojų savaitei, priėjusi prie Maloufo pasakiau, kad norėčiau išversti į lietuvių kalbą jo knygą „Įsivaizduotas gyvenimas“. Paklausė, ar aš pati rašau, pakvietė kitą dieną užsukti į viešbutį, kur buvo apsistojęs, išgerti taurės vyno, paprašė, kad atsineščiau savo eilėraščių. Mane nustebino jo pažerti komplimentai. Perskaitęs rankraštį, pasiūlė keletą pakeitimų ir nutarė parašyti knygai įvadą: „Lidijos Šimkutės kūryboje erdvė ir tyla atlieka ne mažiau svarbų vaidmenį negu žodžiai.“

Coetzee pritarė Maloufo įvertinimui. Pastebėjęs ant staliuko kanadietės Anne Carson knygą, paminėjo mėgstantis jos poeziją, jie buvo net susitikę viename literatūros festivalyje. Bet pridūrė, kad Carson jo kažkodėl nemėgsta. Vėliau aptikau

vieną iš Anne Carson knygų, kur ji neigiamai atsiliepia apie Coetzee. Gal erzina jo tyla? Kas žino... Gal tą lėmė intuityvios priežastys, slypinčios vaizduotėje.

Viešėdamas pas mus Johnas būdavo kalbus, vis dėlto linkęs daugiau klausinėti negu pats kalbėti. Kartais apskritai sėdėdavo tylėdamas. Man susiklostė tokios eilutės:

EIDAMA PIEVA
pavirstu gėlėmis
tampu žalesnė už žolę

tavo tyla
tai mane gaubiantys
kvepalai

Johnas pastebėjo mūsų kompaktinių diskų – kompozitorių Scelsi'o, Tavener, Pārto kūrinius, Gouldo įgrotą Bachą, lietuvių kompozitoriaus Broniaus Kutavičiaus „Paskutines pagonių apeigas“. Apie jį nebuvo girdėjęs, tad padovanojau rašytojui šį diską.

Nelengva tiksliai apibūdinti, kokį poveikį man padarė Coetzee. Aišku, buvau dėkinga, jaučiausi įvertinta, kad parodė man dėmesį. Suintriguota jo kaip žmogaus, jutau jo šilumą, bet ir nuotolį. Nujaučiau, kad kažkas mus sieja, ir skiria.

Kalbėjomės net apie mūsų vaikų nelaimes. Jo dukters avarija, sūnaus mirtis. Johnas užsiminė, kad duktė turi polinkį į alkoholizmą ir kitokių silpnybių. Pasidalijau savo skausmu dėl sūnaus apdegimo – turėjo nutraukti studijas universitete, išgyveno sunkų laikotarpį. Dukra vaikystėje sunkiai sirgo meningitu, o jaunystėje vos neužsimušė, slidinėdama Prancūzijos kalnuose. Abu vaikai dabar jau sukūrę šeimas.

Nesu mačiusi Johno šypsantis. Jo raštuose akivaizdus susirūpinimas dėl prarandamų vertybių, dėl gyvūnų apsaugos. Gal todėl...

Kiekvieną kartą apsilankęs Johnas padovanojo savo knygų su trumpais įrašais. Tebeturiu romanus „Lėtas žmogus“ (Slow Man), „Prastų metų dienoraštis“ (Diary of a Bad Year). Man ypač

patinka kondensuota, provokuojanti, intelektualinė ir humaniška jo kalba. Vėl mintyse susiklostė:

POPIERIUS
SUGERIA
akimirkos
likučius

noriu išmainyti
šonkaulį
į žodį

Prieš man išskrendant į poezijos festivalį Lietuvoje ir numatytus knygų pristatymus, Johnas Coetzee užsuko palinkėti geros kelionės. Pas mane viešėjo anūkas. Supažindinusi juos, paklausiau Aido, gal norėtų padeklamuoti eilėraščių šiam ponui, kuris yra žinomas rašytojas. Aidas sutiko ir padeklamavo: „Pastačiau aš gražų namą.“ Staiga susidrovėjęs, puolė man į glėbį. Coetzee jam paplojo ir pagyrė.

Apsidžiaugiau trumpa jo anotacija dvikalbei poezijos knygai: „Rinkinio „Mintis ir uola“ eilėraščiai yra nepaprasto skaidrumo, parašyti, apėmus būsenai, jaučiant pasaulio atsivėrimą, o poetinė įžvalga skrieja lyg paukštis.“ (Skrisdama į Lietuvą, lėktuve iš nuobodulio pradėjau versti Coetzee kalbą per Nobelio premijos teikimo iškilmes, bet pradėjusi gilintis, išitraukiau į tekstą. Vertimą išspausdino Naujoji Romuva (2007, Nr. 1). Metų vyriausiasis redaktorius, nemokėdamas anglų kalbos, manąjį vertimą palygino su rusišku ir suabejojo tikslumu. Johnas pritarė, kad yra nepatenkintas dėl kai kurių savo rašinių tikslaus vertimo. Anksčiau jam buvau minėjusi, kad sovietmečiu daug Lietuvos rašytojų (įskaitant Tomą Venclovą) kitų tautų poeziją į lietuvių kalbą versdavo iš rusų ar lenkų kalbų vertimų. Į tai mano dėmesį atkreipė Alfonsas Nyka-Niliūnas. Jis nurodė akivaizdžius Tomo netikslumus, pavyzdžiui, Saint-Johno Perse'o poemos „Anabasis“ lietuviškam vertime. Nykos-Niliūno manymu, vertėjas arba nepakanamai moka originalo kalbą, arba vertė ne iš originalo.

BUS DAUGIAU.

Publikuota Kultūros baruose, Nr 6, 2025

Australija

MIKALOJUI KONSTANTINUI ČIURLIONIUI 150

Spalvų ir garsų dainius Plungėje

Plungės viešoji biblioteka šiais metais vykdė projektą „Spalvų ir garsų dainius Plungėje – M. K. Čiurlioniui – 150“. Birželio mėnuo buvo skirtas M. K. Čiurlionio spalvoms – tapybai, o vėlų rugsėjo 12 d. vakarą Viešojoje bibliotekoje skambėjo kompozitoriaus sukurti muzikos garsai.

PARODA

„Dvi M. K. Čiurlionio stichijos: jūra ir kalnai“ atvežta iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus susilaukė daugiau nei pusės tūkstančio lankytojų. Galbūt tai geras laikas, vasara, dar ir miesto šventė vykusi tą mėnesį, tačiau turbūt labiausiai įtakos turėjo M. K. Čiurlionio asmenybė ir tai, kad jo tapyba visada ir visais laikais traukė žmones savo paslaptimi bei išskirtinumu. Pažiūrėti parodos žmonės ėjo kasdien po vieną, grupelėmis iki pat paskutinės parodos eksponavimo dienos. Birželio 2 d. parodą net du kartus pristatė iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio muziejaus Kaune, atvykusi M. K. Čiurlionio skyriaus rinkinių kuratorė

Danutė Gruzdienė. Du kartus todėl, kad visi norintys nebūtų sutilpę bibliotekos Bokšto salėje. O ir auditorija buvo skirtinga. Pirmas pristatymas plačiai auditorijai – Plungės bendruomenei, antras – Mykolo Oginskio meno mokyklos moksleiviams. Ši paroda paruošta Nacionaliniame M. K. Čiurlionio muziejuje – keliauja po visą Lietuvą. Ją mes pasiėmėme iš Klaipėdos dramos teatro, o pabuvusi Plungėje nukeliavo į Neringos savivaldybės viešąją biblioteką. Parodą nuėmus, žmonės vis paklausdavo ar, „...gal karštais, ta paroda dar tebėra?“. Nors tai ne originalai, o reprodukcijos žmonėms vis tiek labai patiko. Originalai nepaprastai brangūs ir labai saugomi. Jie apdrausti ir

vien jau draudimo išlaidos būtų didžiulės. Be to, net nebūtų galima, nes bibliotekos dar neturi tinkamų sąlygų tokiems brangiems eksponatams saugoti, kaip muziejai. Tačiau labai geros kokybės M. K. Čiurlionio tapybos reprodukcijos sužavėjo lankytojus.

SPEKTAKLIS

„Kaip žalia spalva atrodo“, skirtas M. K. Čiurlioniui buvo dar vienas šio projekto sumanymas. Biblioteka M. K. Čiurlionio metams norėjo padaryti kažką originalaus, ko dar niekada nėra buvę. Pagalvojome apie spektaklį M. K. Čiurlioniui. Juk teatras labiausiai pritraukia žmones. Ateina daug lankytojų, o tai reiškia, kad apie šią asmenybę sužinos daugiau žmonių. Tačiau norėjome, kad šis spektaklis būtų išskirtinis. Pasiūlėme jį sukurti Plungės rajone (Kuliuose) gyvenančiam režisieriui Valentinui Masalskiui. V. Masalskis yra vienas ryškiausių Lietuvos teatro kūrėjų: aktorius, režisierius, pedagogas. Šiuo metu yra Lietuvos Muzikos ir teatro akademijos (LMTA) Klaipėdos fakulteto profesorius. Su juo labai sėkmingai bendravome 2021 m., kai vykdėme projektą „Po ūkanotu Žemaitijos dangumi. Poetui Vytautui Mačerniui 100“. Tuomet jis su teatro grupe ir savo studentais buvo sukūręs muzikinį spektaklį „Laiškas Vytautui Mačerniui“. M. K. Čiurlionio jubiliejiniais metams, galvojome sukurti kažką kitaip. Režisierius pasiūlė muzikinį spektaklį, kurio metu būtų įveiklinta senoji laikrodinė. Laikrodinė, kurią tikrai matė ir pro kurią ne kartą praėjo, ir gal net kurioje lankėsi Plungėje gyvendamas pats M. K. Čiurlionis. Žiūrovai lauke iš tamsos žiūri į sceną, kuria yra tapusi laikrodinė. Už apšviestų langų, viduje

M. K. Čiurlionis

skamba M. K. Čiurlionio sukurta muzika, dainos ir tekstai. Viskas, tik M. K. Čiurlionio!

Spektaklio kompozitorė LMTA Klaipėdos fakulteto Teatro katedros docentė Nijolė Sinkevičiūtė kartu su režisieriumi V. Masalskiu projektui pradėjo ruoštis jau metų pradžioje. Parinko M. K. Čiurlionio muziką, jo kurtas dainas ir tokius jo rašytinius kūrinius apie kuriuos dar mažai kas žino. Per mokslo metus repetavo su atlikėjais – LMTA Klaipėdos fakulteto III vaidybos kurso studentais. Mokėsi groti ir dainuoti M. K. Čiurlionio melodijas. Premjeros metu laikrodinėje studentų atliekama Čiurlionio muzika ir dainos suskambo nepaprastu grožiu ir paslaptimi. Žiūrovai pro antro laikrodinės aukšto langą matė ir girdėjo studentų atliekamas solo partijas. Pirmame aukšte skambėjo specialiai šiam spektakliui aranžuoti M. K. Čiurlionio choriniai opusai ir simfoninės poemos. Už skaityklos langų buvo matyti ir girdėti M. K. Čiurlionio muzika. Režisierius V. Masalskis stengėsi parodyti, kokių nuostabių kūrinių mums paliko M. K. Čiurlionis, kad atrastume jį ne tik kaip kompozitorių, bet kaip poetą ir mąstytoją. Spektaklio pradžioje ir pabaigoje režisierius skaitė paties M. K. Čiurlionio 1908 m. parašytą „Pasaką“. Iš šios pasakos konteksto buvo paimtas ir spektaklio pavadinimas „Kaip žalia spalva atrodo“. Skaitomas tekstas pasaka ir psalmė persipynė su Čiurlionio muzikiniais kūrinių: noktiurnais ir preludais.

Šis spektaklis rodomos kitose erdvėse bus jau kitoks, ne toks pats kaip laikrodinėje. Todėl, tie kurie buvo atėję, turėjo vienintelę galimybę spektaklį pamatyti būtent tokį. Šis vienkartinis laikrodinėje parodytas kūrinys, buvo filmuojamas. Taigi bibliotekos archyve turėsime jo įrašą, galėsime patys pažiūrėti ir kitiems parodyti. Tačiau

Kelios dienos prieš spektaklį į biblioteką susirinkę kūrėjai tariausi dėl laikrodinės erdvės panaudojimo spektaklio metu. Iš kairės: scenos technikas D. Mickūnas, režisierius V. Masalskis ir videomenininkė G. Bargailaitė.

Nuotr. O. Juozapaitienės

D. Gruzdienė pristato Čiurlionio kūrinius Meno mokyklos moksleiviams.

Nuotr. O. Juozapaitienės

Spektaklio pradžia.

Nuotr. A. Petreikės

įrašas jokia būdu neatstos originalaus kūrinio, kurį matė į spektaklį susirinkę žiūrovai. Jie buvo sužavėti šiuo ypatingu reginiu, M. K. Čiurlionio muzikos ir dainų garsais senonoje laikrodinėje.

Projekto vykdytojai, Plungės viešosios bibliotekos kolektyvas labai dėkingi režisieriui Valentinui Masalskiui, kompozitori Nijolei Sinkevičiūtei, scenos technikai Donatui Mickūnui, videomenininkei Gabijai Bargailaitei ir visiems atlikėjams LMTA Klaipėdos fakulteto III vaidybos kurso studentams. Plungiškiui videomenininkui Edmundui Juškai dėkojame už spektaklio

įrašo parengimą. Už finansinę paramą dėkojame Lietuvos kultūros tarybai ir Plungės rajono savivaldybei bei projekto informaciniam rėmėjams: Kultūros draugijai „Saulutė“, UAB „Antikva“, UAB „WARF“ ir VšĮ „Domus Alba“.

Projekto vadovė Otilija Juozapaitienė

Publikaciją remia kultūros draugija „Saulutė“

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖ

Už laikrodinės langų choras dainuoja M. K. Čiurlionio dainas.

Nuotr. A. Petreikės

Sutemo. Apšviesta laikrodinė. Tuoj prasidės spektaklis.

Nuotr. A. Petreikės

Po spektaklio dėkojama spektaklio kūrėjams ir atlikėjams.

Nuotr. A. Petreikės

Permaininga plateliškio Kazio Sidabro gyvenimo linija: nuo valstiečio iki miestelio visuomenės veikėjo

ATKELTA IŠ 3 PSL.

Tiek kunigas Rubavičius, tiek Sidabras, matyt, gebėjo įveikti asmenines ambicijas. Bendras tikslas – miestelio gerovės kūrimas – abu vyrus vienijo labiau nei galėjo skaldyti kokios epizodinės nederinės. Jau kitais metais – 1908, kaip minėta, Sidabras dirba Rubavičiaus įkurtoje „Saulės“ pradžios mokykloje, gyvena klebonijoje, valgo prie vieno stalo su kunigu ir tuo didžiuojasi.

To meto Sidabro spaudai siųstose žinutėse vis pamini Beržore ir Plateliuose greta gyvenę žydai. Nė vienoje iš jų nerasime antisemitinių nuostatų. Sidabrui imponavo žydų sumanumas ir išprusimas. Žydai vertinami kaip geriau prekyboje tvarkytis sugebantys ir savo sėkme žemaičius katalikus, pasitemti skatinantys kiti. O štai žinutėje apie minėtą apsišaukėlį „daktarą“ jis ragina tautiečius sekti labiau apsišvietusių ir savo sveikatą branginančių žydų pavyzdžiu, kurių „nė su-

Platelių centras, 1932 m. P. Mockevičiaus n.

rišęs nenuvestum pas tokį daktarą“.

Ėmėsis rūpintis pašto skyriaus įsteigimu Plateliuose Sidabras atsiliepė tiek į visos bendruomenės, tiek ir savos lūkesčius: kaip matėme, buvo aktyvus lietuviškos spaudos skaitytojas ir korespondentas, nuolat naudojosi vienokiomis ar kitokiomis persiuntimo

paslaugomis. Gerą problemos išmanymą ir aistringą asmeninį suinteresuotumą rodo jo tuo metu gausiai lietuviškoje spaudoje publikuojamos žinutės. Sidabras nuolat pabrėžė, kad aplink esantys pašto skyriai plateliškiams yra „gerokai per toli“, iki jų paslaugos reikalingam plateliškiui neįveikiamas atstumas –

ŽNPD archyvas

„dvi–trys mylios“, tad tenka brangiai samdyti laiškus ir laikraščius nešiojantį žmogų, o dar „per jį“ praziūvantys ir kai kurie laiška. Sidabras agituoja plateliškius vyrus susitelkti ir per valsčiaus sueigos nutarimus pareikalauti iš vyriausybės pašto skyriaus.

Maždaug po pusantų metų – 1909 metų vasario 1 dieną, Plateliuose buvo atidarytas pašto skyrius. Po poros metų – 1911–aisiais – pavyksta atverti ir vartotojų draugijos krautuvės duris. Tai buvo reikšmingos Platelių bendruomenės ir Sidabro, kaip vieno aktyviausių šių reikalų „judintojo“, pergalės. 1912 metais Lietuvos spaudoje pasirodė bent dvi paskutinių penkerių metų civilizacijos žingsnius Plateliuose registravusios žinutės. Jų autorystė nepriklauso Sidabrui (autorius pasirašo kriptonomu A. L.), tačiau jose Sidabras minimas: „Šitas bažnytikėmis per paskutiniuosius penkerius metus žymiai pakilęs. Įsteigta pačtos-telegrafo skyrius, aptieka, „Saulės“ draugijos skyrius, mokykla (liaudies mokykla čia jau gyvuoja pirm kelių dešimčių metų) ir pernai metais nuo šv. Mykolo atidaryta vartotojų draugijos sankrova, kuriai neblogai sekasi. Reikia pasidžiaugti, kad Platelių vartotojų draugija įsteigta vieno tos parapijos jaunikačio K. S. sumanymu. Šion draugijon tarp kitų narių priguli ke-liolika jaunikačių, keletas moterų ir vienas pavargėlis. Labai malonu žiūrėti, kaip šventadieniais, po pamaldų, jaunikačiai savo sankrovoje padeda pardavinėti prekes.“

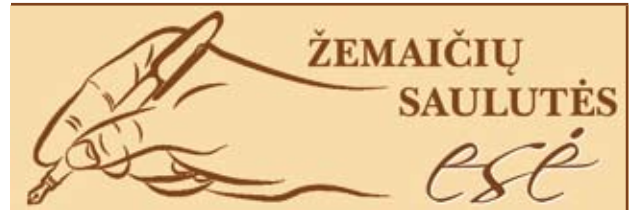
Platelių vartotojų kooperatyvo parduotuvė (kairėje).

ŽNPD archyvas

Platelių vartotojų kooperatyvo parduotuvė, 20 a. 4 dešimt.

ŽNPD archyvas

Žinau, jis sužinos,
kad ne visi žmonės yra teisingi,
ne visi yra nuoširdūs.
Bet dar pasakykite jam,
kad yra ne tik niekšų, bet ir didvyrių;
kad yra ne tik egoistų politikų,
bet ir atsidavusių vadovų...
Pasakykite jam, kad yra ne tik priešų, bet ir drau-

gų.
Išmokykite jį nepažinti pavydo,
jei galite,
išmokykite jį raminančios
šypsenos paslapties.
Te jis anksti sužino,
kad despotus lengviausia glostyti...
Atverkite jam, jei galite,
knygų stebuklus...
Bet skirkite jam truputį laisvo laiko
apsvarstyti amžiną paslaptį danguje skraidančių
paukščių,

bičių saulėje
ir žydinčių gėlių žalios kalvos šlaite.

Mokykloje išmokykite jį,
kad daug garbingiau pralaimėti
nei apgaudinėti...

Išmokykite jį tikėti
savo idėjomis,

net jei visi jam sakytų,
kad jos klaidingos...

Išmokykite jį būti švelniu
su švelniais

ir kietu su kietais.

Pabandykite mano sūnui suteikti

jėgų nesekti minios,
kai visi leidžiasi jos nešami...

Išmokykite jį girdėti visus,
bet taip pat išmokykite jį persijoti

viską, ką girdi, per tiesos sietą
ir pasirinkti tik jį perėjusius

gerus dalykus.

Išmokykite jį, jei galite,

juoktis, kai jam bus liūdna...

Išmokykite jį, kad verkti ne gėda,

išmokykite jį nekreipti dėmesio į cinikus

ir saugotis per didelio švelnumo...

Išmokykite jį parduoti savo raumenis

ir smegenis už didžiausią kainą,

bet niekada nenustatyti kainos

savo širdžiai ir sielai.

Išmokykite jį užsidengti ausis

rėkiančios minios akiavaizdoje

ir tvirtai stovėti, ir kovoti,

jei jis manosi esąs teisus.

Elkitės su juo švelniai,

bet nelepinkite jo,

nes tik žaizdo

ugnis formuoja gryną plieną.

Tegul jis turi drąsos

būti nekantrus

ir kantrybės būti drąsus.

Visada mokykite jį

didžiulio pasitikėjimo savimi,

nes tik tada jis įgis

didžiulį pasitikėjimą žmonija.

Tai didelis prašymas,

bet pažiūrėkite, ką galite padaryti...

Jis toks geras berniukas, mano sūnus!

Abraomas Linkolnas

Iš prancūzų kalbos vertė Genutė Matevičiūtė

DAILIUOJI

literatūra

PATARLĖS IVINSKĖ METSKAITLIŪS

Ivinskis Laurins rašė gramatėkas, žuodinus. Eiliava, vertė iš lenku kalbuos. No mes anon jou žėnuom diel pėrmūju kalėnduoriu – nu 1846 metu bova spausdė-nams anuo METSKAITLIOS ŪKĖŠKS.

Ožvės Ivinskiou tėka patarlės, prižuodė, puosakė è vėsuokiausė pasakīma – sorinka kelės tūkstontės! Sorašė, soeiliava – è diejė i sava metskaitlius.

Če ir spausdėnams piedielis dvėeiliu, katrus èš Ivinskė kalėnduoriaus bova èšrašės Končios Ėgnė. Tuos èšrašītas patarlės è prižuodė ir paskelbtė Regė-juonu kultūrėniu inīcetīvu cėntra svetainie (www.zemaitiuzeme.lt).

Ivinskis bova dūnėninks. No gīvena è Rėitavė, è Šiauliūs, è Renavė, è Kaunė, è Kuršienūs. Anuo patarlies ir žemaitėšku formu (dejū, kansnis), no solieto-vintė ir è pamatėnė žemaitiu dvėbalsė (pienas, vienas, duona)! Tad balėikt pateiktė tus dvėeilius dabartėnė žemaitiu kalbuos rašībo – dounėninkėškā.

Ivinskė METSKAITLIOS. Kalėnduoriu paruoda Žemaitiu dailės muziejou. Plungė, 2015-ūju rogsiejis.

LIAUDĖŠKAS PATARLĖS

Mes žmuonis vargunsė žūstam,
Kāp mosis èšrūguos' plūstam.

Bavalgont par barzda varviejė,
Akis èr dontis neregiejė.

Sunkė dėrb, prakaito laista sava makaulė,
Vo tuo neatmėn, jogei negīvens so saulė.

Pakuol rėibos pražūs rėibio bovės,
Lėisāsīs jau būs senė pražovės.

So pėkto nepradiejos kalbietė,
Èšpol ronkuos akmėni torietė.

Kāp èšbadiejau, tuo negali somanītė,
Toštemė pėlvė gruobs praded gruoba rītė.

Vargdėinis netortielis gal prikėnties bada,
Kad anuo maiša galė skīlie atsėrada.

Nepritrūka vaišies' daikta ni vėina,
Vėsa bova, tikt nebova katės pėina.

Nespjauk i vondėni, nes kumet ispjausi,
Ton pati atsėsokės sogertė gausi.

Kas stėngas so stėpresnio, kāp saka patarlie,
Tas ožšuok ont pjuoviejė dalgė kāp varlie.

Šėkšnios svetėma laupa,
Vo sava nauda taupa.

Neisiejės i lauka, javun nepjausi,
Gīvuolė nepeniejės, taukun negausi.

Kon duo nauda tēp elgdamuos radā?
Kad šaukšto srebi, so kuoto badā.

Pečios vasara muolis,
Vo šaltīmetie bruolis.

Gerķ gierėma, kad truoškėms ožgesto,
Valgīķ, kad dušė kūna nepamesto.

Katras vėsor ein, kor kliūn nags,
Tuoki vadėnam: „viejė vuotegs“.

Kiaulė kad lietsnė,
Knės šakni gėlesnė.

Kad lėižovī pėino nutvėlkīta toriesi,
Paskiaus èr ont šalta vondėns jaustė muokiesi.

Kor ir rūmā,
Tor būtė tēn dūmā.

Mūsa vėsun bruolis
Ir šlaps muolis.

Jug èr gaidīs parliekės par tvuora,
Kas grūda lestė toriedams nuora.

Lig pabėngont kiaušius perietė,
Tor èš anun paukštė èšrėitietė.

Ont palinkosė karkla kuožna vuožka
Vėsumet ont vėršaus ožlėptė truoška.

Veln's karklinė dejū ton laika,
Kad reg mergė, gimdontė vaika.

Nedara blezdinga vėina
Šėlta pavasarė dėina.

Kāp jau būdama sena buoba,
Niekor kuojės nekel èr sergst truoba.

Nu buobas biegėms gieda padara,
Bet tonkė sveikata atnėš gera.

Pėgė bova parkaltė gelži ronkas kalvė,
Bet sunkė pataisītė pruota pūrgalvė.

Kuokėi rūbā,
Tuokėi èr zūbā.

Džiaugsīs gaspadėnė toriedams gera –
Tuoki valgīmus èš nieku padara.

Gerā ir, kad šou kodluots,
Vo možėks, kad baguots.

Gal keleivīou do karto ruodītė keli ar taka,
Bet konėgs do karto pamuoksla nesaka.

Kiaura maiša nepripėlsi,
Kad pėldams èr apėlsi.

Nu vėsun ons atskėrts,
Kāp èš akmens èšspėrts.

Ne be prižastėis ont lauka svierės,
Dievs ir tarp javun sotvierės.

Nier gala dongaus aukštoma,
Nė – plačīuos jūrės gėloma.

Kuožnos bajuors –
Biesa tavuors.

Kou vadins –
Nepagadins.

Tonkė vasara vartus kėlnuosi,
Vo žėimuos kelio šloustīsī nuosi.

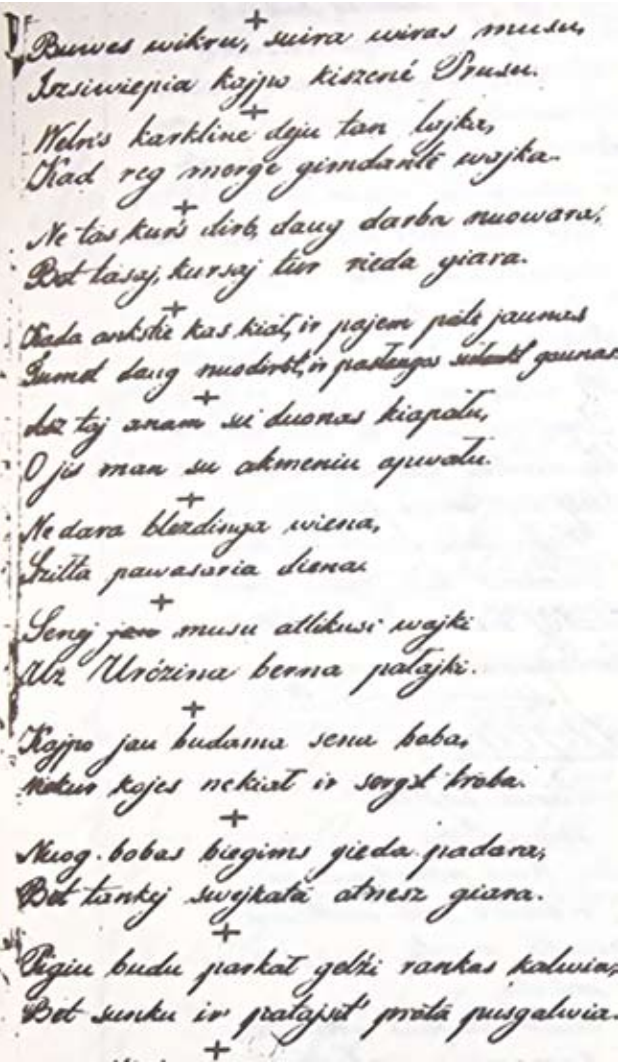
Kuoki viera,
Tuoki afiera.

Tortingun nauda
Viejė èšgaula.

Èš dėdėlė rašta
Èšėjė i krašta.

Diel šėlėmuos žėmus
Èšpol statīt' nomus.

I kėtun ronkas vėsumet veizietė.
Ir tas svetėma kansnė nuorietė.

Patarliu faksimilės gabals èš Ivinskė RAŠTU („Vaga“, 1995 m.). Patės patarlės i RAŠTUS natėlpa...

Jug kad èr i bajuorėškus drabužius isėlinsi,
Èš možėku neėšbiegsi, bajuoru nepaginsi.

Kon gava? Ar piraga ragūta,
Ar buotaga mazgūta.

Laukā gal tuolėi regietė,
Vo gėrė tuolėi gėrdietė.

Vėsumet pėrms kansnis tenķ mažam kūdėkeliou,
Kāp pėrms paps pri oudėguos mažam paršėliou.

Baimė ne vėina žmuogo dėdė greito padara,
Kolnėmis daužītė nogara biegot privara.

Matīt', jog daug smetuona
Ir laižės pas puona.

Žmuogos kuokė nuoris būto stuona,
Kad nusėkalst, ir po valdžiuos šetuona.

Žansės pėgio būdo gal vėsumet kėrktė,
Bet brongi daikta, ta ne baronka pėrktė.

I darba idavė šuona,
Kāp nusėdiejė priš puona.

Sošėinavės sausa šėina èr žali,
Brėidiou valgīt', vo meletuoms dout' lestė gali.

Nenusėpraus nikumet kamėnšlousta èr kalvis,
Vo baltplaukis vėsumet tor būt' smetuongalvis.

Tortingāsīs kor nusėsok, vėsakuo gaun,
Tuokem èr pats veln's svėista i kuošė kraun.

Galva èr kakta ont tuo ir prakulės,
Vo par ton ir ont vėsā prapulės.

Kors aukštā negal stuovietė,
Tas tor mažā galva torietė.

Kāp nelėngvā ir gėrnuoms grūdus somaltė,
Tēp èr tas, kad i galva reik kāp kaltė kaltė.

Vėšta sorėšta,
Po stuogo pakėšta.

Penietōji jauti
Reķ pardout' ar pjautė.

BŪS DAUGIAU.

VAITKOS Kėstotis

AUKSĖNIS ŽEMAITIU ŽEIDS

Kėik daug mes galem pasėmuokītė ēš sava praeitėis – tik rėk skaitītė. Kėik daug mums gal papasakuotė buočė – tik rėk klausītėis. Vo kėp mumis sostėprėn mūsa tautuos heruojė – tik atminkem anus!

Mūsa karžigiū ē žiniū biografėjės – poiki gīvenėma muokīkla. No kninguo sorašīts gīvenėms – vėins dalīks, vo apsėlonkīms gimtėnie – jau kėts. Tėn jou pajunti ton jiega, ton gīvībė, katra sostėprėn ē mumis.

Pakeliaukem po dėdiūju žemaitiu gimtuosės vėitas.

ATKELTA ĖŠ NR. 8 (888).

VALONČIOS MUOTIEJOS

Valončios – krašta gel-

Nasrienūs: paminkls 200-oujou gimtadėiniou Valončiaus ožoulinė.

bietuos nu žmuoniū nugėrdīma, nutautėnėma, sorusėnėma ē sopravuos-lavėnėma. Bėjuodamis tuokiuos anuo veikluos, carėnė par gvalta nuvėžė vīskopa gīventė ēš Varniu i Kauna. No ē tėn mon-

driuojė Palonguos Jozės autoorios naliuovies. Ė tēp ožsoka draudamū kningu spausdėnėma Prūsūs ē nešėma par sėina, ka cara žondara nabspiejė lakstītė knīgnešiū pieduoms.

Vīskops švėitė žmuonis sava raštās. „Žemaitiu vīskopīstė“ – dom tuomās aprašīta krašta istuorėjė, katron ē dabā paskaita muokslėninkā. „Palonguos Jozė“ – žmuoniū gīvenėma, anū darbū ē švėntiu ēš platiausiu apīlinkiu aprašīms, jug tumet Žemaitiu vīskopīstė apjiemė dėdėli Aukštaitėjės gabala. Vo dā kningelės api viera. Ė bruošiūras – kėp atsėspėrtė cara spaudėmou ē kėp maustītė anuo šnipus...

Valončios gėmė Nasrienūs, katrėi priklausė Salontū valsčiou. Dabā čė veik vīskopa gimtėnės muziejės. Truoba bova pārstātita ont tū patiū pamatū – ē tuo truobuo padėrbta

Valončiaus gimtėnės muziejės.

ekspuozicėjė. Vo klietelė īr pasėlėkosi ēš tū senūju laikū – ont dėdėliausės kūlės, so tuoms patiuoms kamaruoms. Vo kėtuo plėnta posie – paminkls Valončiou ēr anuo atmėnėmou padėigts ožoulīns.

Tuoliesnis Valončiaus kels ved i Žemaitiu Kalvarėjės muokīkla – dabartėnie gimnazėjuo īr anuo paveiksls, šalėp – ē skulptūra. Varniūs ons muokėnuos ē dērba – tēn stuov bovosi vīskopa rezidencėjė ē paminkls. Muokslu metus a pruofoesuoriavėma Vėlniaus miestė ē Sankt Peterburgė kažėn a daug kas baprimėn. Vo Kauns vėn tabsauga Valončiaus atmėnėma.

Auksėni Žemaitiu žėida galietomem prasoktė pro Bambalus pri Ožvėntė – tēn gėmė metskaitlėninks Ivinskis Laurīns. Ėr i Ka-

Valončiaus gimtėnie Nasrienūs: muziejaus stėnds.

nuopienus šalėp Viduklės būtėniausė gaunam ožvažioutė – Stanevičė Sėmuona aplonkītė. Ė dā platiau po Žemaitius pasėžvalgītė

– a kuo naožmėrsuom...

Vaitkaus Kėstotė nuotr

Plungė

Naktėšuokė Plateliūs – 2025

NAKTĖŠUOKĖ PLATELIŲS

Spalė 18 dėina 17 adīna

Mozėkontā: „Poringės“ (Vėlnios), Černiauskis Augustis (Vėlnios), Plėšnis Gedimins (Vėlnios), „Ratilėlis“ (Kauns), „Serbentėlė“ (Kauns), „Alksna“ ēr „Alksniokā“ (Mažeikė), „Dūzginėlis“ (Laukuva), „Vieversėlis“ (Šiaulė), Šokienė Rita ē Jurgins Tuoms (Užpelkė, Pučkūorė), Almėns Adrėjės (Platele)

Tēp pat būs varžītovės, žaidėmā ē ratelė!

Proiektā finansuotā: [Logos]

Remiejė: Striaupovė Rėnėgėjos Ž. Lina, Kaktė Martėns ir Anicėta, Rita Sėdėlis ir Virginija, Mėlakauskienė Irena, Rėbėna Pavėlė

Organizatuorė: Vėlniaus kultūros klėdas, Platele kultūros cėntros

Partėnė: [Logos]

Rogpjūtė 20-24 dėinuoms Plateliu kultūras cėntre veikė etnėnė vākū ē jaunėma stuovīkla. Sosėrinka 55 jaunė žmuonis ēš vėsuokiausiu Lietovuos vėitu: Salontū, Kretinguos, Laukuvuos, Kauna. Anėi ēšmuoka 10 senūju žaidėmu ē ratieliu, ēr anus nufilmava.

Paskiaus anus idies i jūtūba paskīra „Naktėšuokė Plateliūs“ – būs poiki muokuomuoji medžėga kuožnam vėinam. Ėšaiškėjė – folkluos īr pėlns gīvībės ē trauk jauna žmuogo. Vėsė stuovīklautuojė sosėtelkė ē rogpjūtė 24 d. ēštaisė baigamōji koncerta „Modo do

bruoliokā“.

Gal pasėdžiaugtė platėlėškės, katrėi pratortėna stuovīklas pruograma. Malakauskienė Irena, Brazdėikitė Aušra, Jakštienė Dalė pasakuoję Plateliu legendas ēr iduomiausės tuo krašta istuorėjės. Rubėns Puovėls so kėtās rėp-

kėninkās paruodė senōji žaidėma ē davė patims stuovīklautuojems mestė ē stabdītė gomėnė šaiba. Abrutis Duonats so sava dokreliems ēštaisė senūju žaidėmu vakara.

Bova ē svėtiū. Vildžiūnienė Rūta ēš Klaipėdas atsklėdė žaidėmu ē ratieliu simbuolėka. Kaunėškė Žemaitė Irma vedė improvizacėjės pamuokas – laisvomou ē kūribėskomou skatintė.

Sava talėntus jaunėms paruodė atėjosims i finalėni koncerta „Modo do bruoliokā“. Bova vaidėnėmu, performansu ē kėtuokiū pasėruodīmu.

Ožvės džiogėna, ka vākā, toriedamis laisvesnė laika, patis dainiava, šuoka ē mozėkava. Tas paruoda, kėp rėk soteiktė erdvė – jaunėma bėndristė.

I baigamōji koncerta sosėrinka stuovīklas dalivė ē dā kuokėi 200 žmuonis ēš folkluora ansambliu: „Salduvė“ (Šiaulė), „Alda“ (Kauns), „Andulė“ (Kre-

tinga), „Alksna“ (Mažeikė), „Šateikė“, „Platele“, „Rėmolė“ (Seda). Kultūras cėntra sėinas jau senė nabova gėrdiejosės tuokė skombiejėma. Vėrpiejė ē nedainiujėntiu šėrdis. Vo kumet sostuojė vīrā „kėp mūrā“ – jug nieka stėpresnė ož bėndra daina ni būtė negal! Balėikt tuokiuos vėinībės palinkietė ē vėsā Lietovā.

Organizatuorė baisiausė diekavuo stuovīklas varduovams: Varžinskou Emiliou, Modestā, Morkeliūnou Jostiou, Jakubčiūniou Lukou, Mikniūtė Elenā, Jogmėnams – Olgā ē Sauliou, Almėnams – Aliuonā, Adrėjou ēr Aivarou. Anėi jaunėmou paruodė, konrėšk mīlietė sava tradicėjės. Anėi atėdavė daug laika ēr energėjės, ka stuovīkla būtom jauki.

Rėk padiekavuotė ē rėmiejems: Ratams – Sauliou ē Virginā, UAB „Enila“, UAB „Linomeda“, Striaupuoms – Rėmigėjou ē Linā,

Kaktėms – Marėjou ēr Anicėta.

Pruojekta partnerė bova Plateliu seniūnėjė, Žemaitėjės naciionalėnis parks, Plateliu bėndruomenė, Lėipėju muokīkla. Lietovuos kultūras tarība ē Plungės rajuona savėvaldībė ton pruojekta „Ont Gargžda kalna“ finansava. Vo Adomavičios Ovidėjės ē Grušos Edvards pajiemė ēr iomžėna tuos stuovīklas akėmėrksnius.

Stuovīklas oždarima-refleksėjės ratė jaunėms mėnavuojė, ka kėtās metās būtėniausė atvažiuous apėntās. Vo ka balaukont kėtū metu laiks napraėlgtom, spalė 18 dėina rėk vėsims atvažioutė i baigamōji rėngėni – Naktėšuokius Plateliūs!

Jau tretė metā i naktėšuokius Plateliu kultūras cėntre īr kvėitamis šuokiejė, mozėkontā ē vėsė tradicėnės kultūras fanā. Šuoksem, žaisem, ratousem, mozėkousem – siose par kiaura nakti.

Almėnātė Austiejė

RENGĖJAS – DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

RĖMĖJAS –
PLUNGĖS RAJONO
SAVIVALDYBĖ

Draugijos „Saulutė“ 2025 m. projektas „Gyva kalba – gyva tauta“, skirtas Žemaitiško rašto metams.

Draugijos „Saulutė“ 2025 m. projektas „Iš žemaičių žemės atėję“.

Redaktorė
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas
Ž. Pilitauskio IV (Nr. 680008)
Slyvų g. 8, Kaušėnai, 90175
Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai:
Alma Riebzdaite, Nijolė Jankuvienė, Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Otilija Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė, Lidija Šimkutė (Australija), Genutė Matevičiūtė, Kristina Pilitauskienė, Kęstutis Vaitkus, Zita Jonušaitė, Alma Šakienė.
Partneris: Plungės viešoji biblioteka

Spaudė Ignatkų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin

Striaipsnių ir laiškų autorių nuomonės gali nesutapti su redakcijos nuomone.

Maketavo Žydrūnas Pilitauskas

Tiražas – 1000 egz.

**Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
e. p.
zemsaulute@gmail.com**